

Az 1956-os forradalom és szabadságharc

Hazánkat 1944-1945-ben meghódította a Szovjetunió vörös hadserege, ez akkor is tény, ha eközben egy másik hódító, a német fasiszta „harmadik birodalom” hadseregét verte ki országunkból, amelyik 1944. márc. 19-én szállta meg Magyarországot a Tisza vonaláig.

Négy évvel később, 1948-ban, a „fordulat évében” létrejött a magyar nemzetre a szovjet szuronyok segítségével ráerőszakolt kommunista diktatúra. Megkezdődött a magyar nemzet és polgári társadalom visszaszorításának, végső soron felszámolásának a korszaka.

Azt állíthatjuk tehát, hogy Magyarországon sem fasizmus, sem kommunizmus nem lett volna két világhatalom (Német Birodalom, Szovjetunió) világhódító hadseregeinek a megszállása nélkül! A Magyar Állam és társadalom európai konzervatív és keresztény polgári úton fejlődött volna a saját belső szándéka és lehetőségei szerint, hogyha ebben nem akadályozták volna meg az említett nagyhatalmak.

A kommunista hatalomátvétel után nyolc évvel, 1956-ban a magyar nemzet a spontán népfelkelés erejével akarta lerázni magáról a Szovjetunió hódító hatalmát és azt, ami ezt az idők végezetéig fenntartani volt hivatva, a kommunista párt diktatúráját.

A magyar nemzetnek a világot bámulatba ejtő népfelkelését és forradalmát a szovjet hadsereg és hazai szálláscsinálói, a „pufajkások”, másként Kádár-huszárok (mint Bach-huszárok) kegyetlenül vérbefojtották és eltiporták.

Az ezt követő Kádár-korszak egyre tovább távolította el országunkat, nemzetünket Európa népeitől, gazdaságától, politikájától, életvitelétől, életszínvonalától, erkölcsétől stb. Ez a korszak ismét erőszakkal kiszakított bennünket az európai népek közösségéből és mint ilyen ezer éves utunkkal, törekvéseinkkel és érdekeinkkel ellentétes irányba szándékozott fordítani. Ez a rendszer, ez a politika, vele a kommunista kísérlet, illetve „kísértet” a Kommunista Kiáltvány meghatározása szerint, - nem csak Magyarországon - az egész világon az 1980-as évek végére egyetemlegesen és nyilvánvalóan végérvényesen megbukott.

Csömörre 1956. okt. 23-án este érkezett meg a forradalom és szabadságharc kitörésének a híre, a Budapestről a második műszakból hazatérő dolgozók hozták meg.

A következő napokban megalakult Csömörön a Forradalmi Nemzeti Bizottság, melynek tagjai „a megbékélés politikáját vallották”. Ennek volt köszönhető, hogy Baksa Józsefnek, a Nemzeti Bizottság (NB) tagjának 1956. nov. 15-i elmondása szerint „még egy pofon sem csattant el”. Ez a Csömörre jellemző viszonylagos nyugalmi állapot két okra vezethető vissza. Az egyik, hogy a község saját vezetése nem került olyan mértékű ellenséges helyzetbe a község népével, mint ahogy az máshol gyakran előfordult. Másodszor – és ez összefüggésben van az elsővel – a község népében nem gyülemltet fel annyi elégedetlenség, feszültség, hogy indokolatlan kilengésekre, szélsőséges cselekedetekre ragadtatta volna magát.

Az általános forradalmi és szabadságharcos helyzetben, tekintve Budapest közelségét is, történtek azért rendkívüli dolgok, melyek mederben tartása és kezelése komoly gondot jelentett a község régi vezetése és a Nemzeti Bizottság számára is.

A Nemzeti Bizottság tagjai megállapíthatóan a következők voltak: Boross Jenő tanító, Barbarek Vilmos nyugdíja, az első 1956. nov. 15-ig, a második nov. 15-től az NB elnöke, ifj. Fábrián János alelnök, Csellár Mihály, Baksa József, Menich László, Knipfer stb.

A Pedagógus Forradalmi Bizottság is megalakult, tagja volt Takács Jenő, aki egyben a községi tanács tagja is.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc első napjaiban az I. világháborús hősi emlékmű mellett lévő szovjet katonák sírjainak fejfáját két ízben is ledöntötték ismeretlen tettesek, de a folyamatosan működő tanácsi végrehajtó bizottság (vb) mindkét esetben helyreállította azt társadalmi munkában.

A Szedervölgyi árokba valahonnan lőszerkerültek, töltények, aknák stb., ezektől a gyerekeket fiatal pedagógusok tartották távol ezekben a napokban. A Nemzeti Bizottság a község támogatása mellett kiszabadította Bősze Lászlót, a község politikai foglyát börtönéből.

A csömöri általános iskolában szünetelt a tanítás mind a három helyen és 1956. nov. 15-ig is a 22 pedagógus közül 14-et sikerült rávenni arra, hogy munkába álljon.

Valamikor, ismeretlen időben a községben lévő honvédségi lőállásokat mivel azokat a honvédség elhagyta, a község lakossága megrohanta, kirabolta és elpusztította.

Mindössze ennyi történt Csömörön 1956. nov. 4-ig, a szovjet hadsereg második támadásáig (az első 1956. okt. 23-24-én volt!).

Később ugyan Rolland Mihály azt állította, hogy 1956. okt. 23-a után bujkálni volt kénytelen. Radocsányi Ferenc pedig „fasiszta jelenségeket” észlelt Csömörön. „Mindannyian tudjuk, hogy Csömörön igen is történtek kísérletek a Párt funkcionáriusok és az állami szervek vezetőinek kiirtására, hogy ez nem történt meg, annak köszönhető, vezetőink bizonyos része visszavonult és nem engedte magát provokálni. Szerinte még lövések is elhangzottak, sőt 23-án este a felső honvédségi alakulatnál majdnem gyilkossággá fajult, amikor is Radocsányi János, Szuhai István és Helembai József felmentek, hogy a parancsnokság segítségét kérjék a forradalmi erők lefegyverzése érdekében. Ha Helembai József nem lép közbe, akkor már ott megtörtént volna az első gyilkosság, tehát ezek a tények azt bizonyítják, hogy nem volt Csömörön békés a hangulat.”

Radocsányi Ferenc idézett szavai a községi tanács 1956. nov. 15-i ülésén hangzottak el, melyen jelen volt a Csömört megszálló szovjet alakulat néhány katonája élükön a parancsnokkal. A Radocsányi testvérek már 1945-ben is azt állították magukról, hogy hős ellenállók voltak. Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után a kommunisták azzal az állításukkal igyekeztek „érdemeket” szerezni, hogy őket ki akarták irtani, illetve hogy nevük a kiirtandók úgynevezett halállistáján szerepelt.

Kolipka Mihály kommunista párttitkár is félelmetes képet rajzolt a községről: „... a forradalmi idők alatt úgy a tanács, mint a Nemzeti Bizottság működése helytelen volt, nem tudták kézben tartani a kezdeményezéseket, az egész idő alatt megmutatkozott a Bizottságok gyöngesége és ennek tudható be az a sok kilengés, ami a községben történt. A megválasztott Nemzeti Bizottság sem volt ura a helyzetnek és bizony könnyen előfordulhatott volna az, hogy az ellenforradalmi erők felülkerekedtek volna”.

Szuhai István tanácstag felszólalásában azt állította, hogy 1956. nov. 14-én, az előző napok két vasutas bement a helyi Ktsz. borbély, illetve cipész részlegébe és megfenyegette a dolgozókat, hogy kézigránátot dobnak a műhelybe, ha nem hagyják abba a munkát.

Kozma Géza vb elnök válaszából különösen érdekes a kommunista párttitkára vonatkozó rész. „Kolipka elvtárs felvetette, hogy a tanács egyszer sem hívta őt segítségül, tehát így ő nem is tudhatta, hogy mi történik a faluban. Ezek a felvetett hibák, ma már könnyű megkritizálni, de azt szeretnénk tudni, hogy a legnehezebb időkben Kolipka elvtárs, mint a helyi alapszervezet titkára, hol tartózkodott és mint a helyi alapszerv titkára és mint tanácstagnak nem kellett volna várni a hívó

szóra, hanem neki hívás nélkül is helyén kellett volna állni és nem pedig félrevonulva messziről nézve magára hagyni a dolgok folyását.” <http://www.csomor.hu/page/show/az-1956-os-forradalom-es-szabadsaghar>

A csömöri „ellenforradalmi erők” megalkuvás nélküli szilárdságára mi sem jellemzőbb, mint hogy Baksa József az 1956. nov. 15-i tanácsülés kezdetén, mint a Forradalmi Nemzeti Bizottság tagja Menich Lászlóval együtt kijelentette, hogy a Kádár-kormányt nem ismerik el Magyarország törvényes kormányának, nem ismerik el továbbá a tanács végrehajtó bizottságát, mint a község vezetését és felszólította a jelenlévőket a tanácsülés azonnali elhagyására. Boross Jenő higgadságra intette az NB jelen lévő tagjait, ekkor még ő volt az elnök.

Néhány órával később Baksa József NB-tag „Ismerteti a Forradalmi Kormány legújabb felhívását és szerinte is ennek a Forradalmi Kormányának módot kell nyújtani, hogy bebizonyítsa, hogy ígéreteit be tudja tartani és a munkások által felvetéseket meg is tudja valósítani. De ehhez idő kell és az kell, hogy a dolgozó nép felvegye a termelő munkás és az kell, hogy a dolgozó nép előlegezze bizalmát a Forradalmi Kormány munkája felé”. Baksa Józsefet meggyőzték és ilyen hamar.

Az 1957. máj. 11-i tanácsülésen tovább folyt az „ellenforradalom” rémtetteinek a felhánytorgatása. Emlegették Mindszenty József hercegprímás beszédét, mely szerintünk az egyházi birtokok visszakövetelését tartalmazta. Egészen 1990-ig „rémisztették” ezzel a magyar népet, azokat is, akik saját fülükkel hallhatták Mindszenty 1956. nov. 3-án a rádióban este 8 órától elmondott beszédét. Az ide vonatkozó mondat így hangzott el: „Ha azt a magyar nép természetesnek találja, nagy múltú és nagy értékű intézményeinkről gondoskodnunk kell”. Ez vonatkozott kizárólag az egyház jövőjére nézve, melynek anyagi, vagyoni kihatása lett volna. Mondta ezt a magyar katolikus egyház feje egy évtized után, melynek során nemcsak a katolikus egyházat megfosztották a kommunisták minden vagyonától, erőszakkal bezárták nagy múltú intézményeit, papjait, szerzeteseit, apácáit hivatásuk gyakorlásától tömegesen tiltották el. Nevezetteket meghurcolták, börtönbe vetették, megkínózták és több esetben megölték.

Ezen a tanácsülésen Kozma Géza vb elnök felelegette azt is, hogy Csömör tiszteletese, kijelentette, nem tűrhető tovább az egyház mellőzése, követelte a tanácselnök leváltását és községvezetőnek javasolta Páljános Lászlót, aki korábban a község népszerű főjegyzője volt. Páljános említése már önmagában is „bizonyíték” volt arra, hogy itt az urak országát kívánták létrehozni egyházi támogatással”.

Kozma Géza elnök szükségesnek tartotta a tanácsülés elé tárni, hogy a szövetkezeti felvásárlásnál elhangzott az is, „megszűnt a kommunisták uralma”. A Gazdakörben pedig az a vélemény alakult ki, hogy sem a régiak (értsd Horthy-korszakbeliek), sem a jelenlegiek (értsd kommunisták) nem kellene a községvezetésbe. A tanácselnök végső következtetést vont le mindezekből: „Ezek a tények nem a népi demokrácia továbbvitelét kívánták előbbre vinni, hanem a nyugati polgári demokráciát próbálták életre kelteni.” Nyilvánvaló, hogy a tanácsülésen kellőképpen eliszonyodott mindenki ettől a lehetőségtől. Csömör paraszt-polgársága 1945-ig a legjobb úton volt ahhoz, hogy európai színvonalú, értékes mezőgazdasági társadalmat alkosson.

Az 1956. nov. 15-ig tanácsülésnek volt azonban egy valóban helyénvaló, hatékony, régi gondot megoldó javaslata és határozata. Takács Jenő, a Pedagógus Forradalmi Bizottság nevében előterjesztette azt a javaslatot, hogy a mezőgazdasági szakiskola elhagyott épületét (Lukács-kastély) melyben traktoros tanfolyamokat tartottak az utóbbi időben, a község vegye birtokba az általános iskola céljára. Elmondása szerint öt éve, azaz 1951-től hiába harcoltak az általános iskola megfelelőbb elhelyezéseért, semmit sem tudtak elérni a felettes szerveknél. „Rákosi kormány nem volt hajlandó meghallgatni sem a falu népének, sem a pedagógusoknak a kérését, így ő elérkezettnek látja az időt, hogy a falu saját maga döntsön az épület átvételéről.”

A javaslatot felszólalással támogatta Czibulka János, Radocsányi Ferenc, végül egyhangúlag megszavazták. „43/1956. sz. tanáchatározat:

A tanácsülés utasítja a v. b-t, hogy a mezőgazdasági szakiskola helyiségét vegye tulajdonába állami iskola céljára és az ott levő ingóságokat leltárba foglalva helyezze biztos helyre, azokat az ingóságokat, amely iskola céljára felhasználható, ezt használatra leltár szerint az iskola igazgatójának átadni.” Határideje 1956. nov. 20. volt, a végrehajtásért felelős pedig Kozma Géza vb. elnök.

A nevezete nap 1956. nov. 22-e volt, amikor Bányai Mátyásné (dr. Révbíró Béláné) iskolaigazgató, Juhász István vb. titkár és

a gyerekek a tanács valóban forradalmi határozata értelmében és valóban forradalmi módon Darnóczy Ferenc gondnoktól átvették és elfoglalták az Állami Gazdaságok Továbbképző Intézet épületét rendőrök jelenlétében (Major u. 3.), mely cselekedetüknek a résztvevők egy évtizedig itták a levét.

Az Állami Gazdaságok Minisztériuma oktatási osztálya 1957. jan. 30-án átiratot intézett a Művelődési Minisztériumhoz, melyben sérelmezte, hogy a „Csömör községben lévő Állami Gazdaságok Vezetőinek Továbbképző Intézete épületeit a helybeli tanács közreműködésével, fegyveresek kíséretében, az általános iskola önhatalmúlag, törvénytörő módon elfoglalta”. Erre nézve közös nyilatkozatot tett 1957. márc. 12-én Darnóczy Ferenc gondnok, Bányai Mátyásné igazgató, Kozma Géza vb. elnök és Juhász István vb. titkár, melynek lényege az volt, hogy a „fegyveres” megjelölés, de a törvénytelenység sem felel meg a valóságnak. Akkoriban a fegyverekre való hivatkozás életveszélyes volt.

A kései visszaemlékezés már humorizálhat is a fegyverekkel, Harmath Józsefné, aki maga is jelen volt az iskola „honfoglalásánál”, azt írta: „Hacsak valamelyik nebulónál nem maradt a nadrágzsebben csúzli”.

Az 1957. máj. 11-i tanácsülésen Kozma Géza vb. elnök beszámolójában némi jogos büszkeséggel summázta az iskola ügyét. „... a községi tanács határozatának megfelelően az FM tulajdonát képező Állami Gazdaságok Káderképző iskoláját a végrehajtó bizottság birtokba vette.

Az általános iskola azóta is gyakorlatilag használatban van. Sok harc árán eljutottunk odáig, hogy megígérték, hogy a jelenleg használatunkban lévő FM tulajdonát képező épületet Csömör község kapja meg általános iskola céljára. Ehhez hozzásegített bennünket a HM, mely lemondott a Sződligeten lévő épületéről, melyet az FM kártalanításként el is fogadott volna”. Azonban a Pest Megyei Tanács vb igazgatási osztályán dolgozó Kaiser László a sződligeti épületet nem az FV-nek, hanem az Egészségügyi Minisztériumnak utalta ki. A csömöri általános iskola Kálvária járásával tovább nem foglalkozunk, úgy véljük, a viszonyok ábrázolásához ennyi is elegendő.

A Kádár-rendszerben a megtorlások során Boross Jenő tanítót meghurcolták, mert az NB elnöke volt. Az állami ünnepek előtt rendszeresen elvitte a rendőrség, összeverték és néhány nap múlva elengedték. Boross Jenőt Szlovákiából telepítették át Magyarországra 1946-ban.

lfj. Fábián János földművest, az NB alelnökét rendőri felügyelet alá helyezték 1957-1958-ban, meghurcolták és bántalmazták. Hadifogoly volt a Szovjetunióban, későn, csak 1950-ben térhetett haza.